

Hukuk Bülteni

Bilişim Hukuku | Mart 2025

YAPAY ZEKÂ YASASI'NIN YÜRÜRLÜK KAZANAN HÜKÜMLERİ TÜRK ŞİRKETLERİNİ NASIL ETKİLEYECEK?

Avrupa Komisyonu tarafından 21 Nisan 2021 tarihinde Avrupa Parlamentosu'na sunulan ve yapay zekâ sistemlerinin piyasaya arzı, hizmete sunulması ve bazı uygulamaların yasaklanmasına dair kuralları belirleyen "Yapay Zekâ Hakkında Uyumlaştırılmış Kurallar Getiren ve Bazı Birlik Yasama Tasarruflarını Değiştiren 2024/1689 sayılı Tüzük" ("**Yapay Zekâ Yasası**"), 21 Mayıs 2024 tarihinde Avrupa Konseyi tarafından oybirliği ile onanmış 12 Temmuz 2024 tarihinde Avrupa Birliği'nin ("AB") Resmî Gazetesi'nde yayımlanmış ve 1 Ağustos 2024 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Yapay Zekâ Yasası'nın bütün hükümlerinin uygulanmaya başlaması 2 Ağustos 2027'yi bulacaktır.

Yapay Zekâ Yasası, AB'de güvenilir yapay zekanın geliştirilmesini amaçlayan bir yargı politikasının parçasıdır. Yapay Zekâ Yasası her ne kadar AB ülkelerinin iç hukukunda yürürlüğe girmiş olsa da etki alanı AB ile sınırlı kalmamaktadır. Bunun nedeni, AB'nin yasama faaliyetlerinin etkisinin yalnızca üye ülkelere değil, ticaret ilişkisi içinde bulunduğu üçüncü ülkelere de yansımadır. "Brüksel Etkisi" (Brussels Effect) olarak adlandırılan bu durum, AB dışındaki ülkelerin de söz konusu düzenlemelere hem ticari hem de hukuki açıdan uyum sağlamalarını zorunlu kılabilir. Ayrıca, Yapay Zekâ Yasası'nın ikinci maddesi, coğrafi açıdan uygulama alanını yalnızca AB ile sınırlı tutmayıp, üye olmayan devletleri de kapsamaktadır.

1. Yapay Zekâ Yasası'nın İçeriği

Yapay Zekâ Yasası'na göre yapay zekâ sistemi, farklı bağımsızlık seviyelerinde işlev gösterecek şekilde tasarlanmış ve kullanım süresince adaptasyon yeteneği gösterebilen makine tabanlı bir sistemdir. Bu sistem, açık ya da örtülü hedeflere ulaşmak için aldığı verilerden tahminler, içerikler, öneriler veya kararlar gibi çıktılar üretebilmektedir ve bu çıktılar, fiziksel ya da sanal ortamları etkileme gücüne sahiptir. Avrupa Komisyonu, yapay zekâ regülasyonunun gerekli

KOLCUOĞLU DEMİRKAN KOÇAKLI

olduğunu vurgularken, AB'nin bu teknolojiden faydalanması gerektiğini belirtmiştir. Komisyon'a göre çoğu yapay zekâ sistemi sınırlı ya da risksizken, bazıları ise risk oluşturup istenmeyen sonuçlar doğurabilmektedir. Böylelikle, Yapay Zekâ Yasası, Komisyon'un açıklaması doğrultusunda, yapay zekâ sistemlerini yasaklamak yerine, risk seviyelerine göre ayıran ve düzenleyen bir yaklaşım benimsemiştir.

Yapay Zekâ Yasası, bu risk seviyelerini dörde ayrılmaktadır: **(i)** "Kabul edilemez risk taşıyan sistemler", insanların güvenliği ve hakları için açık tehdit oluşturan sistemler, **(ii)** "yüksek risk taşıyan sistemler", sağlık, güvenlik veya temel haklar için ciddi riskler oluşturan sistemler, **(iii)** "sınırlı risk taşıyan sistemler", şeffaflık yükümlülüğü kapsamındaki sistemler ve **(iv)** "düşük risk taşıyan sistemler", yüksek riskli olmayan ve yasaklanmamış sistemler olarak tanımlanmaktadır.

2. Kademeli Yürürlük Takvimi

Yapay Zekâ Yasası, 1 Ağustos 2024'te yürürlüğe girmiştir, ancak tüm hükümleri bu tarihte uygulanmaya başlanmamıştır. Bu doğrultuda, Yapay Zekâ Yasası'nın farklı hükümleri için ayrı yürürlük tarihleri belirlenmektedir: **(i)** Kabul edilemez risk taşıyan sistemlerin yasaklanması ve yapay zekâ okuryazarlığına ilişkin yükümlülükler, 2 Şubat 2025'te yürürlüğe girmiş olup, **(ii)** genel amaçlı yapay zekâ modelleri için yönetim kuralları ve yükümlülükler 2 Ağustos 2025'te, **(iii)** yüksek risk taşıyan sistemlere ilişkin yükümlülükler 2 Ağustos 2026'da ve **(iv)** yüksek riskli yapay zekâ sistemlerine entegre edilmiş kurallar 2 Ağustos 2027'te yürürlüğe girecektir.

3. Kabul Edilemez Risk Taşıyan Yapay Zekâ Sistemlerinin Yasaklanması ve İlgili Yaptırımlar

2 Şubat 2025 itibarıyla, Yapay Zekâ Yasası'nın beşinci maddesinde belirtilen kabul edilemez risk taşıyan yapay zekâ sistemlerinin kullanımı Avrupa Komisyonu tarafından tamamen yasaklanmıştır. Avrupa Komisyon'u, 4 Şubat 2025 tarihinde, bu yasaklı sistemlere ilişkin içeriği onaylamış ve resmi olarak kabul edilmemiş taslak kılavuzlar yayımlamıştır.

Bu doğrultuda, yasaklı yapay zekâ sistemleri şu şekildedir:

- **Bilinçaltı manipülasyon ve aldatma yapan sistemler:** Bilinç dışı subliminal teknikler ile bir kişinin karar verme yetisini zayıflatıp, aksi takdirde almayacağı bir kararı almasına yol açan sistemler
- **Kişilerin dezavantajlarını sömüren sistemler:** Bireylerin yaş, engellilik veya özel sosyal ve ekonomik durumlardan kaynaklanan zayıflıklarından yararlanarak, davranışlarını çarpıtan ve zarar veren sistemler
- **Sosyal puanlama sistemleri:** Bireyleri sosyal davranışlarına veya kişilik özelliklerine göre puanlayarak dezavantajlı duruma sokan sistemler
- **Suç risk değerlendirmesi veya tahmin yapan sistemler:** Bir kişinin suç işleme riskini, profillemeye veya kişilik analizine dayalı olarak değerlendiren sistemler (Ancak suç faaliyetleriyle doğrudan bağlantılı nesnel verilere dayanan sistemler bu yasağa dahil değildir.)

KOLCUOĞLU DEMİRKAN KOÇAKLI

- **Biyometrik ve yüz tanıma veri tabanları oluşturan sistemler:** İnternette ya da güvenlik kameralarından rastgele veri toplayarak biyometrik verilerle yüz tanıma veri tabanları oluşturan sistemler
- **Duygu analiz sistemleri:** İşyerlerinde ve eğitim kurumlarında sağlık ve güvenlik amaçları dışında kullanılan duygu analizine dayalı sistemler
- **Biyometrik kategorilendirme sistemleri:** Kişileri ırk, cinsiyet, dini inanç veya cinsel yönelim gibi, korunan özelliklerine göre kategorize eden biyometrik sistemler (Hukuka uygun olarak elde edilen verilerle etiketleme veya filtreleme faaliyetleri bu yasağa dahil değildir.)
- **Gerçek zamanlı uzaktan biyometrik kimlik tespiti yapan sistemler:** Kamuya açık alanlarda, belirli şartlarda kolluk kuvvetlerinin kullanabileceği sistemler dışında kalan gerçek zamanlı biyometrik kimlik tespiti yapan sistemler (Kaçırılma, insan ticareti, terör saldırıları gibi Yapay Zekâ Yasası'nda sayılan istisnai haller bu yasağa dahil değildir.).

Yukarıda açıklanan kabul edilemez risk taşıyan yapay zekâ sistemleri 2 Şubat 2025 tarihi itibarıyla yasaklanmıştır. Bu yasaklara örnek olarak, işçilerin işyerindeki verimliliklerini artırmak amacıyla duygu durumlarını analiz eden yapay zekâ sistemlerinin kullanımı yasaklanırken, işyeri kazaları ve acil müdahale gerektiren durumlar (örneğin kalp krizi veya boğulma gibi) olaylar için duygu durumu değerlendirmelerine ise izin verileceği anlaşılmaktadır. Bu yaklaşımla, 2018 yılında Amerika Birleşik Devletleri başkanlık seçimlerinden beri gündemde olan kişileri bilinçaltı subliminal tekniklerle manipüle eden yapay zekâ sistemlerinin kullanımının da yasaklandığı görülmektedir. Benzer şekilde, özellikle bazı hükümetler, bankalar ve sigorta şirketlerinin bireyleri sosyal davranışları ya da kişisel özelliklerine göre puanlamasına dayalı sosyal puanlama sistemleri de yasaklanmıştır.

Bu hükümlere aykırı davrananlar, 2 Ağustos 2025'ten itibaren maksimum 35 milyon avro veya şirketin yıllık cirosunun %7'sine kadar para cezasına çarptırılacaktır.

4. Yapay Zekâ Yasası'nın Uygulama Alanı ve Türk Şirketlerin Dikkat Etmesi Gereken Hususlar

Yapay Zekâ Yasası, coğrafi açıdan uygulanabilirlik bakımından ikinci maddesindeki düzenleme uyarınca Türk şirketleri doğrudan etkileyebilecektir. Yapay Zekâ Yasası'nda belirtilen kurallara göre, AB pazarına yapay zekâ sistemi sunan veya hizmete sokan herhangi bir sağlayıcı, AB'de kurulu veya AB'de bulunan yapay zekâ sistemini kullanan operatörler, ayrıca üçüncü ülkelerde bulunan sağlayıcılar, ürettikleri yapay zekâ çıktısını AB'de kullanmayı amaçladıkları takdirde, bu yasaya tabi olurlar.

Bu doğrultuda, Türkiye'deki bir şirketin AB pazarında hizmet vermesi ya da ürün satması durumunda, bu şirketlerin de Yapay Zekâ Yasası'nın kapsamına girmesi ve Yapay Zekâ Yasası'nda belirtilen sınırlamalara tabi olması söz konusudur.

KOLCUOĞLU DEMİRKAN KOÇAKLI

5. İlerleyen Süreçte Türkiye'deki Şirketleri Neler Bekliyor?

Yapay Zekâ Yasası'nın yürürlüğe giren maddeleri, sadece AB'yi değil, dünya çapında birçok ülkede faaliyet gösteren şirketleri de doğrudan etkileyecektir. Özellikle AB pazarına yapay zekâ sistemleri sunacak Türk şirketleri Yapay Zekâ Yasası'na uyum sağlamak zorunda kalacaklardır. Yasaklanan sistemlere yönelik düzenlemelere uyulmadığı takdirde ağır para cezaları uygulanabilecektir.

Bunun yanı sıra, Türkiye'deki yapay zekâ ekosisteminin de bu yasal düzenlemelerden etkileneceği ve ilgili mevzuatımızın Yapay Zekâ Yasası'na uyum sağlamak amacıyla gelişmeye devam edeceği öngörülmektedir. Ülkemizdeki yapay zekâ düzenlemelerinin AB'nin yapay zekâ regülasyonları ile paralel ilerlemesi hedeflense de yerel ve uluslararası düzeyde uyumluluğun sağlanması için ilerleyen süreçte çeşitli adımların atılması gerekecektir. Türk şirketlerinin hem AB'de hem de global pazarda rekabet edebilmesi için bu yeni düzenlemelere hızlıca adapte olmaları ve gerektiğinde teknik ve hukuki altyapılarını güçlendirmeleri önem arz edecektir.

İLETİŞİM



Av. İrem Cansu
Demircioğlu Mercan

icdemircioglu@kolcuoglu.av.tr



Stj. Av. Zeynep Meryem
Ünal

zmunal@kolcuoglu.av.tr